

вх. № 9020-887/17.08.2020г.

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на ОНС "доктор" по професионално направление 3.9. "Туризъм", научна специалност "Икономика и управление (Туризъм)" по процедура, обявена от Икономически Университет - Варна

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Таня Дъбева Филипова, професионално направление 3.9. Туризъм, научна специалност "Икономика и управление (Туризъм)", катедра ИОТ, Икономически университет - Варна;

Основание за написване на рецензията: Заповед на Ректора на ИУ - Варна № РД-06-1514/06.07.2020 г. и решение на заседание на Научното жури от 09.07.2020 година;

Автор на дисертационния труд: задочен докторант **Златка Тодорова-Хамдан** с научен ръководител **проф. д-р Стоян Петков Маринов**;

Тема на дисертационния труд: **"Позициониране на морски курортен комплекс на емитивен туристически пазар (по примера на к.к „Златни пясъци“ на германския пазар)"**

2. Информация за докторанта

Златка Тодорова-Хамдан завърши средно образование в Първа езикова гимназия с немски език-град Варна, а през 1985 година получава диплом от ИМТ „Иван Вазов“. Придобива ОКС „магистър“, специалност „Международен туризъм“ в ИУ-Варна през 1992, а по-късно, през 2016, и магистър по немска филология от Шуменския университет „Константин Преславски“. Златка Тодорова владее отлично писмено и говоримо немски, английски, руски и чешки езици. Езиковите познания и умения позволяват на докторантката свободно ползване на

чуждестранна специализирана научна литература и комуникации, което се отразява и върху качествата на дисертационния труд.

Докторантката има богата трудова биография в сферата на туризма. През периода 1983 г. - 1993 г. е екскурзовод, методист с немски и чешки език, зав.отдел „Скандинавски страни“ в ТК „Златни пясъци“. От 01.08.1994 г. до 01.04.1999 г. е маркетинг мениджър в „Златни пясъци Травел“ООД, а от 01.04.1999 г. – 30.09.2011 г. съсобственик и управител на туроператорска фирма „Лазарова Травел“ ООД. През периода ноември, 2011 г. до август, 2016 г. библиограф - информатор в Колеж по туризъм – Варна, а от 2016 до днес асистент в същия колеж. Разнообразната дейност на докторантката формира висока професионална квалификация, което рефлектира както върху приложните аспекти на дисертационния труд, така и върху преподавателската дейност на Златка Хамдан, която води лекции и семинарни занятия в КТ по дисциплините: Въведение в туризма; Пътнически агенции и транспорт в туризма; Технология на обслужване в пътническите агенции и транспорта; Специализирани видове туризъм – културен, лечебен и кулинарен туризъм;. Практика в пътническа агенция; Немски език. Също така Златка Хамдан е лицензиран екскурзовод, член на Съюза на екскурзоводите в България и на Комисията по лицензиране на екскурзоводи.

Златка Тодорова е зачислена на докторантура към катедра ИОТ, докторска програма "Икономика и управление (Туризъм)", задочно обучение на 01.02.2016 (Заповед РД-17-334). Положила е успешно следните докторантски минимуми: Теория на управлението, Методология на научните изследвания в туризма, Немски език, Туристически пазари, цени и конюнктура. Изпълнила е всички задачи по индивидуалния си план, съответно надхвърля изискуемия брой кредити. Затова е отчислена с право на защита на 14.02.20. (Заповед РД 17-414).

Дисертационният труд е обсъден в катедра ИОТ като на заседание на катедрения колектив от 24.06.2020 г. се взема решение за откриване на процедура

по защита и избор на научно жури /Протокол №11/, съобразно изискванията на чл.31, ал.1 и 2 на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ-Варна. Съответно решенията на катедрата са утвърдени от заседание на ФС на факултет Управление от 01.07.2020 г. /Протокол 12/.

Съобразно представената информация, образователните степени на докторантката напълно отговарят на постановките на чл.34, ал.1 от Правилата на ИУ. Също така са спазени всички процедурни изисквания на чл.35, ал.1,2, и 3 от същите правила и Златка Тодорова-Хамдан има право да се яви на защита на своя дисертационен труд.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за обсъждане дисертационен труд коментира тематика с приложен аспект и със значителен потенциал за българския туризъм, тъй като се визират приоритетни вид туризъм, респективно еmitивен пазар. Подобно съчетаване не е ново, но е необходимо да се преосмисли позиционирането на продуктите съобразно измененията на туризма и търсенето, особено при неблагоприятната съвременна ситуация. Изследването е специализирано за морски ваканционен комплекс /с препратка към ТК "Златни пясъци"/, което доказва полезния му характер в настоящия етап на сериозни проблеми и ясно изразена сезонност. Подбраният германски еmitивен пазар и конкретизацията му за к.к. "Златни пясъци" засилва актуалността на проучването, особено в контекста на повишаване на конкурентоспособността на туристическата дестинация.

Дисертационният труд е в общ обем от 233 страници, от които увод /6 с./ изложение в три глави, /210 с./; списък на използваната литература /12 с./, заключение /5 с./ и 5 Приложения /27 с./. В изложението е включен богат илюстративен материал от 23 таблици и 76 фигури, което помага за по-доброто систематизиране на информацията.

В структурно отношение изложението на дисертационния труд обхваща съдържание; списък на таблиците и фигуранте; списък на използваните съкращения; увод; три глави и заключение. Библиографията е от 251 броя източници, от които: 43 на кирилица; 158 - на латиница и 50 интернет сайтове. Чуждестранните издания са преобладаващи, включват утвърдени автори от англоезичните и немска школи, което е логичен резултат от езиковите компетентности на авторката. Считаме, че подбраните информационни източници са подходящи за тематиката на изследването, съотнесени към обема на разработката са достатъчно на брой и са използвани и цитирани коректно.

В увода на дисертационния труд наред с открояването на актуалността, навременността и полезността на научната проблематика, са обособени **обект и предмет** на изследването, които оценяваме като правилно формулирани. Посочена е следната **основна цел**: *На основата на разработването на модел за пазарно позициониране на морска дестинация, да се анализират пазарните позиции на курортен комплекс „Златни пясъци“ спрямо водещи конкуренти на германския емитивен пазар за морски ваканционни пътувания и да се определят насоките за усъвършенстване на пазарното позициониране на к.к „Златни пясъци“.*

Изпълнението на целта се конкретизира чрез следните четири изследователските задачи, които считаме за достатъчни и добре откроени:

Задача 1: Систематизиране на теоретичните основи на позиционирането на морски курортен комплекс на емитивен пазар.

Задача 2. Разработване на методология на позиционирането на морски курортен комплекс на емитивен пазар.

Задача 3. Определяне, анализиране и оценяване на пазарните позиции на курортен комплекс „Златни пясъци“ на германския емитивен туристически пазар спрямо преки конкуренти.

Задача 4. Очертаване на насоки за усъвършенстване на стратегическия маркетингов микс на курортен комплекс „Златни пясъци“, за да се подобри позиционирането му на германския емитивен туристически пазар.

Авторката е базирала изследването си на формулирана **теза**, като на нейна база са съставени 3 хипотези, които се коментират при проучването в дисертационния труд. Конкретизиран е подходящ изследователски инструментариум, приемаме посочените ограничения и откроените проблеми.

Научната информация, използвана в дисертацията е извлечена от авторитетни източници и е използвана коректно. Изследвани са мненията и становищата, както на голям брой чуждестранни учени, така и на български изследователи като публикациите са силно специализирани съобразно избраната тематика. Подходящо подбрани са и методите на емпиричното изследване, които са предимно качествени (две анкетни проучвания респективно с туристи и с различни представители на туристическата практика, дълбочинни интервюта, теренни проучвания, наблюдения на автора) според предмета на изследване.

Намесата на докторантката при прилагането на научната методика е напълно съобразена с изискванията на използваните изследователски методи.

Представеният за рецензиране докторат на Златка Тодорова - Хамдан в структурно отношение и като обем напълно отговаря на изискванията както на специализираната докторска програма, така и на чл.27, ал.2 от ППЗРАСРБ.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Основната изследователска цел и задачи определят **структурата и съдържанието** на дисертационния труд. Структурата е традиционна, включва три основни глави, логически ситуирани.

В глава първа теоретичните аспекти на изследването фокусират върху следните направления: дефиниране на понятието „морски курортен комплекс“ и

разкриване на особеностите му в контекста на туристическата дестинация; теоретично осмисляне и систематизиране на основни аспекти на пазарното позициониране на морски курортен комплекс. Специално внимание е отделено на методологията на позициониране на морски курортен комплекс като първо се предлага авторов модел за анализ и оценка на подобна дестинация. Алгоритъмът за приложение на посочения модел се конкретизира в подходяща методика, включваща НИ методи, показатели, таргет групи, систематизиране и обработване на информацията и др. подобни.

В глава втора е поднесено емпирично проучване на пазарните позиции на к.к. „Златни пясъци“ на германския еmitивен пазар. За целта, първо, е направена актуална характеристика на германския еmitивен пазар по принцип, както и на пътуванията към България. Второ, откроени и анализирани са общо и по отношение на германския еmitивен пазар три конкурентни на к.к. „Златни пясъци“, според авторката, туристически дестинации – к.к. „Слънчев бряг“; м.к. „Анталия“ (Турция) и м.к. „Ситония“ (Гърция). Логично, след тази емпирична информация, се оценяват чрез методите на анкетното проучване, дълбочинни интервюта и сравнителния анализ, конкурентните позиции на к.к. „Златни пясъци“ на германския еmitивен пазар. Алгоритъмът и инструментариумът на изследването следват методиката от гл. първа, резултатите са систематизирани и обобщени.

В глава трета, чрез подходящи научни подходи, се систематизират силните и слаби страни на к.к. „Златни пясъци“ спрямо изведените основни конкуренти и се формулират съответните изводи. На база на получените резултати от изследването, както и на основните тенденции на германския пазар, авторката формулира стратегически маркетингов микс за усъвършенстване на позиционирането на к.к. „Златни пясъци“ на германския еmitивен пазар.

Заключението, не само резюмира, но и подчертава приносните моменти на разработката.

Структурата и съдържанието на представения докторат съответстват на поставената основна цел и научно-изследователски задачи. Отделните структурни елементи са логично подредени и добре обвързани. Текстът се отличава с терминологична яснота, стилът е научен, лексиката е правилна.

Докторатът на Златка Тодорова-Хамдан е самостоятелно, стойностно и значимо изследване с подходящо подбрани теоретични елементи и полезни приложни проучвания и резултати. Докторантката отлично познава предмета и особено обекта на изследване, вследствие на богатия и професионален опит в к.к. «Златни пясъци» и в частност при обслужващето на германския емитивен пазар. Разбира се, значение имат и отличните лингвистични познания на докторантката.

Всичко това ни дава основание да твърдим, че предоставеният за рецензиране труд съответства на изискванията на чл. 34, ал.2 и 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени заемане на академични длъжности в ИУ-Варна

Авторефератът е с обем от 53 страници и коректно отразява характеристиките, структурата и съдържанието на дисертационния труд.

5. Научни и научно-приложни приноси

Приемаме посочените от докторантката научни и научно-приложни приноси. По наше мнение, в доктората на Златка Тодорова биха могли да се откроят и систематизират следните научно-приложни приноси:

- ✓ Съставен е авторов теоретичен модел за анализ и оценка на морски ваканционен комплекс в контекста на пазарното позициониране, който е с универсален характер;
- ✓ На базата на теоретичния модел е съставена методика за приложението му в туристическата практика;
- ✓ Апробиран е изведенния теоретичен модел при оценяване на пазарните позиции на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар;

- ✓ Формулиран е стратегически маркетингов микс за усъвършенстване на пазарните позиции на к.к."Златни пясъци" на германския емитивен пазар.

6. Публикации по дисертацията

Докторантката е направила следните публикации по дисертацията:

Статии

1. Тодорова З. (2020). „Оценка на предлагането на курортен комплекс „Златни пясъци“ според германските туристи“, ел. списание „Икономика и компютърни науки“, Volume 6, бр.1/2020, изд. „Знание и бизнес“, Варна, с. 56-68;

Доклади

1. Тодорова, З. (2016). „Достъпен туризъм за туристи от трета възраст и с увреждания в туристически район Варна“. Сборник с доклади/Кръгла маса "Диверсифициране на туристическия продукт по примера на туристически район Северно Черноморие - Варна": Наука и икономика, с. 84-92;

2. Тодорова З. (2018). "Иновации в организирани екскурзии за туристи в к.к "Златни пясъци" - трудности и възможности". Международна научна конференция "Туризмът и иновациите", посветена на 55 години от създаването на Колеж по туризъм - Варна. Варна: Наука и икономика, с.156-166 ;

3. Тодорова З. (2018). "Предизвикателства пред екскурзоводското обслужване на туристи от Германия (германци и имигранти) в к.к "Златни пясъци", породени от техните културни различия". Черноморски туристически форум, Варна: Славена, с.175- 182 . Б

Оценяваме публикациите като тематично свързани с дисертационния труд и като достатъчни съобразно изискванията на Правилата на ИУ като брой и

структура. Спазено е изискването на чл.35, ал. 4 за публикация в реферирано издание.

7. Критични бележки и препоръки

1. Необходимо е съкращаване и прецизиране на основната теза на дисертационния труд;
2. Регистрира се известен дисбаланс в обема на трета глава спрямо останалите две;
3. Необходимо е заглавията на т. 1 и 2 на гл. трета да се прецизират;
4. Препоръчваме на докт. Тодорова да обогати систематизирането на силните и слабите страни на к.к. „Златни пясъци” (т.1 гл. 3) и с останалите елементи на SWOT анализа.

Посочените критични бележки и препоръки не омаловажават постиженията в рецензирания докторат.

8. Въпроси към докторанта

1. При положение, че водещата формула на пребиваване на германските туристи в к.к. „Златни пясъци” е олинклузивната, как бихте обяснили направления от анкетите извод, че водещ фактор при избора на дестинацията са заведенията за хранене и развлечения?
2. Ако трябва да добавите елемента от SWOT анализа „заплахи” към систематизирането на силните и слаби страни на позиционирането на к.к. „Златни пясъци” какво бихте включили?

9. Заключение

Според направените оценки може да се заключи, че докторатът на Златка Тодорова-Хамдан отговаря на количествените и качествени изисквания на ЗРАСРБ,

както и на неговия правилник и на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономическия университет - Варна. На базата на тази констатация, давам **позитивна оценка на представения докторат и препоръчвам на почитаемото Научно жури да присъди на докторант Златка Тодорова-Хамдан образователната и научна степен "доктор" по професионално направление 3.9. Туризъм, научна специалност „Икономика и управление (Туризъм)".**

10.08.2020 г.

Рецензент:

(*Т*)
(Проф. д-р Таня Дъбева)

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО
UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Бх. № РД 00-922 / 24.08.2020 г.

ECONOMY

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”,
по обявена процедура от Икономически университет – Варна

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Тания Петрова Парушева

УНСС – София, катедра „Икономика на туризма”

Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”

Професионално направление 3.8. „Икономика”

Научна специалност „Икономика и управление (глобализация в туризма)”

Основание за написване на рецензията: Заповед № РД-06-1514/06.07.2020 г. на Ректора на Икономически университет – Варна за назначаване на Научно жури и решение от първото заседание на Научното жури на 09.07.2020 г.

Автор на дисертационния труд: Златка Иванова Тодорова-Хамдан – задочен докторант в катедра „Икономика и организация на туризма” при Икономически университет – Варна

Тема на дисертационния труд: „Позициониране на морски курортен комплекс на емитивен туристически пазар (по примера на к.к. „Златни пясъци” на германския пазар)”

Научен ръководител: проф. д-р Стоян Петков Маринов

2. Данни за докторанта

Златка Тодорова завършва ИМТ „Иван Вазов” (Колеж по туризъм – Варна) с квалификация „Специалист по туризъм” (1985 г.). Последователно придобива ОКС „Магистър” по две специалности: „Международен туризъм” в Икономически университет, Варна (1992 г.) и „Немска филология” в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” (2016 г.).

Професионалното ѝ развитие започва като екскурзовод, методист с немски и чешки език и зав. отдел „Скандинавски страни” в ТК „Златни пясъци” (1983 – 1993 г.).

Продължава работа като маркетинг мениджър в „Златни пясъци Травел” ООД (1994 – 1999 г.), съсобственик и управител на туроператорска фирма „Лазарова Травел” ООД (1999 – 2011 г.), и библиограф-информатор в Колеж по туризъм, Варна (2011 – 2016 г.). От август 2016 г. до момента е асистент в катедра „Туризъм” към Колеж по туризъм, Варна при Икономически университет, Варна.

Преподавала е дисциплините „Въведение в туризма”, „Пътнически агенции и транспорт в туризма”, „Технология на обслужване в пътническите агенции и транспорта”, „Специализирани видове туризъм – културен, лечебен и кулинарен”, „Практика в пътническа агенция”, „Немски език”. Взела е участие в 1 научноизследователски проект. Член е на Съюза на екскурзоводите в България и на Комисията за лицензиране на екскурзоводи към Министерството на туризма. Лицензиран екскурзовод е. Владее немски, английски, руски и чешки език.

Златка Тодорова е зачислена в **задочна докторантura** със заповед № РД-17-334/01.02.2016 г. на Ректора на Икономически университет – Варна в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.9. „Туризъм”, докторска програма „Икономика и управление (туризъм)” към катедра „Икономика и организация на туризма”, за срок от **4 (четири) години**, считано от 01.02.2016 г. – 01.02.2020 г.

Завършва работата, предвидена в индивидуалния план. Успешно полага **докторантските изпити**, както следва:

- Теория на управлението – Отличен (5.75);
- Методология на научните изследвания – Отличен (6.00);
- Немски език – Отличен (6.00);
- Туристически пазари, цени и конюнктура – Отличен (5.50).

По време на обучението си като докторант, Златка Тодорова е атестирана с **положителна оценка**. Дисертационният труд е обсъден на Катедрен съвет на катедра „Икономика и организация на туризма”, Протокол № 11/24.06.2020 г. Отчислена е с право на защита със заповед № РД 17-414/14.02.2020 г. на Ректора на Икономически университет – Варна, считано от 03.02.2020 г.

Открита е процедура за защита пред Научно жури, в съответствие с чл. 31, ал. 1 и ал. 2 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на докторант Златка Иванова Тодорова-Хамдан, авторефератът и научните публикации, свързани с дисертационния труд са резултат от самостоятелно научно изследване. Аргументирано и убедително са откроени **актуалността и значимостта** на изследваната проблематика. Подчертана е ролята на туристическите дестинации в условията на глобална конкуренция. Посочени са причините за изследване на германския емитивен туристически пазар.

Правилно са разграничени **обектът** на изследване – „морски курортен комплекс по отношение на емитивен туристически пазар и конкретно, курортен комплекс „Златни пясъци“ по отношение на германския емитивен туристически пазар“ и **предметът** на изследване – „позициониране на туристическа дестинация на емитивен туристически пазар“. **Основната цел** е ясно и точно дефинирана: „на основата на разработването на модел за пазарно позициониране на морска дестинация, да се анализират пазарните позиции на курортен комплекс „Златни пясъци“ спрямо водещи конкуренти на германския емитивен пазар за морски ваканционни пътувания и да се определят насоките за усъвършенстване на пазарното позициониране на к.к. „Златни пясъци“. Постигането на целта е осъществено чрез решаването на **4 конкретни изследователски задачи**.

Подходящо е формулирана **изследователската теза**: „пазарното позициониране на туристическата дестинация е функция на потребителските преживявания, които тя формира в своите посетители, в сравнение с потребителските преживявания в конкурентни дестинации“. Правилно са дефинирани **3 работни хипотези**.

Изследователският инструментариум включва използването на **научноизследователски методи**, както следва: научен анализ и научен синтез, статистически методи, неструктурно дълбочинно интервю за определяне на характеристиките на потребителското преживяване на туристите относно морска туристическа дестинация, неструктурно дълбочинно интервю за определяне на основните конкуренти на морска туристическа дестинация, структурирана анкета с рейтингови оценки за характеристиките на потребителското преживяване на туристите в морски курортен комплекс, структурирана анкета с рейтингови оценки за характеристиките на морски курортен комплекс, от гледна точка на туроператорите и хотелиерите, изпращащи и обслужващи туристи в тези дестинации. **Ограниченията**, съпътстващи дисертационния труд, се отнасят до: в теоретичен аспект, акцентът е поставен върху дефинирането на позиционирането на конкретен вид туристическо

място в лицето на морски курортен комплекс на чуждестранен емитивен пазар; като основни конкуренти на курортния комплекс са определени к.к. „Сълнчев бряг”, к.к. „Анталия” в Турция и к.к. „Ситония” в Гърция. **Проблемите** при разработването на дисертационния труд са свързани с непълнотите в статистическите данни, необходими за аналитичните изследвания на германския емитивен пазар и липсата на данни конкретно за к.к. „Златни пясъци”. Използвани са разнообразни **източници на информационно осигуряване**, в т.ч. монографии и научни трудове на български и чуждестранни автори, специализирани издания на стопански и туристически организации, изследователски агенции и консултантски компании, законови и нормативни актове в областта на туризма, статистически справочници на регионални, държавни и международни организации, дисертации, студии, статии от списания, научни доклади от конференции, информация от специализирани интернет сайтове, анкетни проучвания и дълбочинни интервюта.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

4. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е в **обем** от 261 страници. В основния текст са илюстрирани 17 таблици и 78 фигури. **Структурата** на дисертационния труд е издържана в духа на добре обоснована логика, последователност и връзка между третираните проблеми. Състои се от увод (6 стр.), изложение в три глави (210 стр.), заключение (5 стр.), списък на използваната литература (12 стр.) и 5 приложения (20 стр.). **Библиографският апарат** включва 251 заглавия, от които 201 литературни източници и 50 специализирани интернет сайта.

Докторант Златка Тодорова **добре познава** тезите и концепциите на утвърдени автори по изследваните проблеми, и успешно ги интерпретира. Литературните източници са ползвани **добросъвестно и коректно**.

Стилът на дисертационния труд е стегнат и точен. Текстът е написан на **научен език**. **Съдържанието на дисертационния труд** свидетелства, че докторант Златка Тодорова е реализирала **задълбочено научно изследване** и много добро **практическо доказателство** на авторовите цел и задачи.

В **увода** е представена логическата рамка на изложението. Обоснована е необходимостта от изследване позиционирането на морски курортен комплекс на емитивен туристически пазар, по примера на к.к. „Златни пясъци” на германския пазар.

В първа глава на дисертационния труд „**Теоретични основи на пазарното позициониране на морски курортен комплекс на емитивен туристически пазар**“ е разгледана същността на морски курортен комплекс. Изследвани са теоретичните аспекти на пазарното позициониране. Разработена е методология на позиционирането на морски курортен комплекс на емитивен пазар.

Във втора глава на дисертационния труд „**Анализ на позициите на к.к. „Златни пясъци“ на германския пазар**“ е направена характеристика на германския емитивен пазар. Анализирани са конкурентите на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар. Извършена е задълбочена оценка на конкурентните позиции на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар.

В трета глава на дисертационния труд „**Насоки за усъвършенстване на позиционирането на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар**“ са откроени силните и слабите страни на к.к. „Златни пясъци“ като туристическа дестинация. Проучени са тенденциите в туристическото търсене на германския емитивен пазар. Изготвен е стратегически маркетингов микс за позициониране на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар.

В **заключението** са обобщени основните анализи и изводи относно позиционирането на к.к. „Златни пясъци“ на германския емитивен пазар.

Откроените научни и научно-приложни резултати представляват оригинален принос в науката. Те дават основание за извода, че целта на дисертационния труд е **постигната**, а изследователските задачи са **изпълнени**. Изследователската теза и хипотезите са **доказани**.

По структура и съдържание, дисертационният труд съответства на изискванията на чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

4. 1. Оценка на автореферата на дисертационния труд

Авторефератът е в обем от 53 страници. Той коректно кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид изследваните проблеми. Съставен е от 5 части, които включват: 1). обща характеристика на дисертационния труд; 2). структура и съдържание на дисертационния труд; 3). кратко изложение на дисертационния труд; 4). справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд; 5). списък на публикациите по темата на дисертационния труд.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Докторант Златка Тодорова **правилно е формулирала приносите** в дисертационния труд. Представената справка за приносите оценяваме като коректна и реално отразяваща постигнатите резултати.

По наше мнение, в дисертационния труд ясно се отклояват **научни и научно-приложни приноси**, които могат да бъдат обобщени, както следва:

първо – на основата на обстойно изследване на съществуващата научна литература е съставен авторски системен модел за анализ и оценка на морски курортен комплекс през призмата на маркетинга и пазарното позициониране;

второ – операционализиране на разработения авторски системен модел в инструментариум (анкетна карта) за емпирично проучване за определяне на пазарната позиция и конкурентното предимство на конкретен морски курортен комплекс на определен еmitивен пазар;

трето – реализиране на мащабно емпирично проучване на германски туристи и туропратори, чрез което е установена пазарната позиция на к.к. „Златни пясъци” на германския еmitивен пазар на сравнителна основа с разграничните значими национални и чуждестранни конкуренти;

четвърто – очертани са насоки за подобряване на позицията на к.к. „Златни пясъци” на германския еmitивен туристически пазар чрез формулиран стратегически маркетингов микс на дестинацията.

6. Публикации и участие в научни форуми

Докторант Златка Тодорова има **4 научни публикации**, пряко свързани с темата на дисертационния труд – **1 статия** (13 стр.) и **3 научни доклада** (28 стр.). Общийят им обем възлиза на **41 печатни страници**.

Статията е публикувана в електронно списание „Икономика и компютърни науки”, Варна, реферирана и индексирана в Research Papers of Economics (**RePEc**), **Google Scholar** и **DOAJ**. Докладите са отпечатани в сборници от участие в следните научни форуми: кръгла маса „Диверсифициране на туристическия продукт по примера на туристически район Северно Черноморие – Варна”; Международна научна конференция „Туризъм и иновациите”, посветена на 55 години от създаването на Колеж по туризъм – Варна и Черноморски туристически форум, Варна.

Публикациите на докторант Златка Тодорова са **представителни** и осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред академичната

общност и заинтересованите среди от туристическия бизнес. *Научната продукция, посветена на третираната проблематика превишава количествените изисквания за необходими публикации при защита на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор”, съгласно чл. 35, ал. 1, т. 4 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.*

7. Критични бележки и препоръки

Към автора могат да бъдат отправени бележки, които биха подобрили общото представяне на разработката.

1. Във формално структурно отношение, дисертационният труд би спечелил от по-добра балансираност на обема на отделните глави.

2. Сравнението на четирите изследвани курорта налага извода, че Ситония не е курорт с масов характер. В тази връзка, би могло да се помисли за друг гръцки курорт в континенталната част на страната, по-близък до специфичните особености на курортите за масов морски рекреативен туризъм, каквито са к.к. „Златни пясъци“, к.к. „Сълнчев бряг“ и морски курорт „Анталия“. Например, подходящи за целта са курорт „Касандра“ на Халкидики или курорт „Паралия“ до Солун.

Препоръчвам в бъдещата си научноизследователска работа докторант Златка Тодорова да разшири изследването си върху позиционирането на морски курортен комплекс „Златни пясъци“ на други основни емитивни пазари, от които курортът посреща туристи – британски, скандинавски, руски и други.

Посочените бележки и препоръка не намаляват достойнствата на изследването и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд, като самостоятелно изследване с безспорни научно-приложни приноси.

8. Въпроси към докторанта

Изследваната проблематика поражда следните въпроси за достойна защита:

1. Какви са аргументите в дълбочинните интервюта с туроператорите, изборът им да се спре върху морски курорт „Ситония“?

2. В изложението се отбелязва, че германските туроператори полагат усилия да рекламират к.к. „Златни пясъци“ като „Балерман на Балканите“, а в резултатите от анкетата с туристите се правят изводи, че респондентите различават „нощен живот“ от „алкохол,екс и опиати“ туризъм. Нощният живот се оценява високо и се разграничава от АСО туризма. Следователно, има разминаване между комуникационно-

дистрибуционната стратегия на германските туроператори и това, което туристите действително търсят. Как бихте обяснили разминаването?

9. Заключение

С убеденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Позициониране на морски курортен комплекс на емитивен туристически пазар (по примера на к.к. „Златни пясъци” на германския пазар)“. Потвърждавам, че той изцяло **съответства на изискванията** на ЗРАС в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

Дисертационният труд е **научноприложно решение** на реален практически проблем с обществена значимост. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания по специалност „Икономика и управление (туризъм)“ и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да вземат **решение „ЗА“** присъждането на **образователна и научна степен „доктор“** в област на висшето образование 3. „**Социални, стопански и правни науки**“, професионално направление **3.9. „Туризъм“**, научна специалност „**Икономика и управление (туризъм)**“ на **ЗЛАТКА ИВАНОВА ТОДОРОВА-ХАМДАН** – задочен докторант в катедра „Икономика и организация на туризма“ към факултет „Управление“ при Икономически университет – Варна.

София,

03.08.2020 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Таня Парушева)

(M.)